

Vesna
Perković
Jović

Istinita arhitektura Lovre Perkovića

SANDRA USKOKOVIĆ, *Lovro Perković: Estetika prostora i senzibilitet konteksta*, Zagreb: Ex Libris, 2015., 431 str.
ISBN 9789532841008

Povjesničarka umjetnosti dr. sc.
Sandra Uskoković u knjizi *Lovro Perković: Estetika prostora i senzibilitet konteksta* donosi cjelokupan pregled djelovanja

značajnog splitskog arhitekta Lovre Perkovića. Lovro Perković (1910.–1998.) diplomirao je 1935. godine na Visokoj tehničkoj školi u Pragu. Po završetku

←
Tipska
stambena
zgrada
URBS-4,
Osječka ulica,
1958. godina
FOTO
V. Perković
Jović

studija vraća se u rodni grad Split u kojem će provesti čitav život. Kraće vrijeme nakon Drugog svjetskog rata živio je u Dubrovniku. Lovro Perković, suptilan arhitekt, kako ističe Neven Šegvić, koji jednostavnim sredstvima postiže snažan intenzitet, ostvario je bogat opus snažnog autorskog pečata. O njegovoj arhitekturi autorica navodi da je “funkcionalna, prožeta humanizmom i ambijentalnim vrijednostima, no nikada ne prelazi u dekorativnost te je čvrsto utemeljena u dosljedni vlastiti izraz koji se tijekom vremena mijenjao – od ranog *lecorbusierovskog*, inženjerskog do tradicionalnog i regionalnog”. Njegova najznačajnija djela izgrađena su u Splitu, Primoštenu, Dubrovniku i Hvaru. Okušao se u projektiranju zgrada različitih tipologija: stambenih, poslovnih, sportskih i turističkih. Izvedenim objektima postigao je zapažene rezultate koji ga uvrštavaju u red najboljih hrvatskih arhitekata druge polovine 20. stoljeća.

Knjiga je podijeljena u četiri poglavlja. U prvom poglavlju *Principi i transformacije* autorica analizira formativno razdoblje arhitekta. Približava nam njegovo školovanje u Pragu detaljno analizirajući prilike na Visokoj tehničkoj školi te navodeći pojedine profesore, studijski program i sl. Visoka tehnička škola, ustanova tradicionalnog usmjerenja, kako navodi autorica, pružila je Lovri Perkoviću kvalitetnu tehničku naobrazbu te će se i kasnije tijekom stručnog djelovanja baviti unaprijeđenjem konstrukcije, primjenjivat će suvremene materijale i tehniku pri izvedbi svojih zgrada. Lovro Perković je jedan od rijetkih arhitekata koji je osmislio vlastiti tip montažne međukatne konstrukcije (“Sistem Perković”) i na saveznom natječaju 1949. godine osvojio prvu nagradu. Upravo je za njega karakteristično da je arhitekturu doživljavao kao spoj umjetnosti i tehnologije. Prag je bio jedno od europskih središta moderne umjetnosti

u vrijeme Perkovićevog boravka u tom gradu (1928. – 1935.), u kojem su mnogi avangardni umjetnici ostvarili svoja djela. Kulturni život i napredne ideje metropole, moderna arhitektura koju svakodnevno doživljava, susret s Le Corbusierom na predavanju studentima u Pragu ostavit će neizbrisiv trag na Lovru Perkovića i, kako navodi autorica, utjecati na njegov stav i viđenje arhitekture i u zrelim godinama.

Perkovićeva pripadnost Mediteranu osjećala se od njegovih prvih studentskih radova. Tradiciji ostaje vjeran tijekom cijelog profesionalnog bavljenja arhitekturom. Rado upotrebljava kamen i lođe na pročeljima stambenih zgrada, turističke objekte grupira u zbijene cjeline poput struktura starih dalmatinskih gradova. Pomorski tehnikum iz 1952. – 1959. godine na Lapadu u Dubrovniku oblikuje, poštujući tradiciju dubrovačkog kraja, uporabom kamena na pročelju, dvostrešnog krova s kupom kanalicom te izvedbom velikog lučnog otvora radionice za istezanje brodica kao direktne asocijacije na dubrovačke ljetnikovce i orsan, nezaobilazni element te arhitekture. Lovro Perković nikada nije zapadao u formalizam, već je iz tradicije “nastojao apstrahirati glavne principe i sažeti ih u formalni sustav vlastitih pravila prikladnosti”.

U drugom poglavlju *Arhitektonske ideje i društveni realiteti* autorica analizira kulturne, društvene i ekonomske okolnosti u Europi i Hrvatskoj u vrijeme Perkovićeva djelovanja koji su predstavljali polazišta, uvjete i ograničenja u njegovom radu.

U trećem poglavlju *Retrospekcija i invencija* Sandra Uskoković analizira Perkovićeve projekte i realizacije kronološkim redom i po tipološkim i morfološkim karakteristikama objekata. Objekti projektirani na studiju i tek po završetku studija mahom su nerealizirani i pripadaju autorovoj kubističkoj fazi. Iz tog vremena poznate su Perkovićeve studije vile na Hvaru i na splitskim Mejama

te nekolicina natječajnih radova (Dom na Sušaku, Pravoslavna crkva u Splitu, Hotel "Ambasador" u Splitu). Prva veća Perkovićeva realizacija je kuća Grabovac podignuta za bogatog trgovca, 1939. godine pred Drugi svjetski rat, u rezidencijalnoj četvrti Bačvice u Splitu.

Nakon poratnih godina stagnacije, sredinom pedesetih godina Lovro Perković projektira svoje prve obiteljske kuće u Splitu koje danas, na žalost, u izvornom obliku više ne postoje. Južno pročelje kuće Čikeš na Mejama iz 1956. godine oblikovano je horizontalnim potezima

punih parapeta i ostakljenih dijelova južnog pročelja. Bočne stranice kuće izvedene su od kamena kao reminiscencija na dalmatinsku tradicionalnu arhitekturu. Kuća Hübscher iz 1958. godine podignuta je na predjelu Firule. Na upečatljivom uličnom pročelju ističu se dvije horizontale koje oblikuju terasu kata. Na toj kući autor se "približio avangardnom promišljanju arhitekture, oslobađajući arhitektonski izričaj do maksimuma".

Krajem pedesetih godina Lovro Perković je projektirao tipske stambene zgrade, tip URBS-4 i URBS-5. Ove zgrade bile su

→
"Koteksov"
poslovni
toranj,
Ulica kralja
Zvonimira,
1960.–1966.
godina
FOTO
V. Perković
Jović

namijenjene velikom broju izvedbi s ciljem ublažavanja stambene krize koja je zahvatila Split, kao i sve veće gradove Jugoslavije. Zgrade su izvedene na mnogim lokacijama u Splitu, Makarskoj i Šibeniku te su značajno obilježile poslijeratnu izgradnju tih gradova. Stanovi su projektirani po principu strogo funkcionalizma, dok su pročelja ovih zgrada ritmizirana naizmjeničnim postavljanjem horizontalnih traka parapeta, prozora i lođa, a i koloristički su obrađena.

Osim tipskih stambenih zgrada koje su se najčešće podizale u grupama od nekoliko zgrada, Perković je realizirao i pojedinačne stambene zgrade: zgradu u Zagrebačkoj ulici i zgradu u Gundulićevoj ulici, na istočnom dijelu Parka Emanuela Vidovića. Obje zgrade ističu se specifičnim oblikovanjem pročelja i racionalnom organizacijom stambenih jedinica te

se uvrštavaju među najzanimljivija i najbolja ostvarenja stambene arhitekture pedesetih godina u Splitu. Zgrada u Zagrebačkoj ulici iz 1953.–1955. godine interpolacija je u postojeći ulični niz, s južne strane prislonjena na kamenu uglovnicu Ivanišević arhitekta Zlatibora Lukšića iz 1939. godine. Autor je ulično pročelje zgrade oblikovao metodom kontrapunktiranja u odnosu na masivno kameno pročelje susjedne zgrade, rastvorivši pročelje u pravokutne lođe.

Zgrada u Gundulićevoj ulici iz 1954.–1957. godine orijentirana je najljepšim vizurama na park sa zapadne strane. Problem pretjerane ljetne insolacije Perković je domišljato riješio oblikovavši vrlo interesantno zapadno pročelje koso položenim lođama. Time je ostvario otklon pogleda iz dnevnog boravka prema ugodnijem jugozapadu.

↳
Stambena zgrada, Ulica Augusta Cesarca 2a i Dražanac 72,
1972.–1975. godina (u suradnji s arhitektom J. Stubnjom)
FOTO V. Perković Jović

Arhitekt Lovro Perković okušao se i u projektiranju turističkih objekata smještenih u gradskom ili prirodnom ambijentu te postigao izvanredne rezultate. Hotel “Marjan” na zapadnoj obali splitske gradske luke primjer je hotela uklopljenog u zatečenu urbanu strukturu, osjetljivu zbog blizine park-šume Marjan i povijesne jezgre s Dioklecijanovom palačom. Perkovićev projekt hotela, duga horizontala i visoki stakleni transparentni kubus sa smještajnim jedinicama, dio je urbanističkog rješenja šireg područja za koje je zajedno s kolegama iz splitskog Urbanističkog biroa dobio prvu nagradu na natječaju 1957./1958. godine.

U blizini povijesne jezgre Primoštena, Perković je izveo dva hotela u pejzažu: Hotel “Zora” na poluotoku Raduči i Hotel “Marina Lučica” u uvali s istočne strane povijesne jezgre, pokazavši izniman osjećaj za uklapanje objekata u prirodni ambijent, koji se svojim dimenzijama ne nameću ni povijesnom naselju u blizini.

Hotel “Zora” projektiran 1966. – 1967. godine paviljonskog je tipa. Paviljoni visine prizemlja i dva kata povezani su staklenim hodnicima kojima je ostvaren, kako navodi autorica, “doživljaj neposrednog ambijenta prirode”. Bazen u neposrednoj blizini mora čini “ovaj kompleks posebno vrijednim i specifičnim ostvarenjem”. Konstrukcija bazena je inovativna, krov je providna kupola od *plexiglasa* izvedena od tri segmenta, odnosno dva pokretna dijela koji se podvlače pod nepokretni dio krova.

Hotel “Adriatic” iz 1965. godine izvanredno je Perkovićevo djelo na zahtjevnoj lokaciji hvarske luke. Hotel oblikuje “kao kamenu kubus, pri čemu je koristio metodu asimilacije, prilagodivši pročelje zgrade ostalim povijesnim građevinama, i to ne samo kroz uporabu

građevnog materijala (kamena), već i smirenim rasporedom jednakih prozora”.

Među Perkovićevim javnim objektima ističe se “Koteksov” poslovni toranj u Ulici kralja Zvonimira iz 1960. – 1966. godine. Toranj “antologijske vrijednosti”, kako ističe autorica, dio je neostvarenog većeg urbanog zahvata s trgovačkim centrom i kinodvoranom. Jednostavnog je tlocrta, dvotrakt s kancelarijama na sjevernoj i južnoj strani. Oblikovanje vanjštine čiste *miesovske* forme postignuto je brižljivim postavljanjem horizontala i vertikala staklenih pročelja. Perković, sklon tehničkim inovacijama, na bočnim stranama tornja projektira kamenom obložene vertikale unutar kojih smješta kanale klima-uređaja.

Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje jedno je od posljednjih Perkovićevih djela izvedeno 1977. – 1979. godine na području Splita 3. Vanjština zgrade izvedena je primjenom *béton bruta* u skladu s ondašnjim svjetskim kretanjima u arhitekturi.

Posljednje, četvrto poglavlje *Revalorizacija* predstavlja sintezu autoričinog istraživanja Lovre Perkovića kao arhitekta i urbanista. Sandra Uskoković donosi niz komparativnih analiza s tipološki sličnim i istovremenim djelima drugih arhitekata, kako bi postavila Perkovićevu arhitekturu u kontekst prostora i vremena te zaključuje: “Kao arhitekt istančanog senzibiliteta i kreativnosti, Perković je u vlastitim istraživanjima nastojao ostvariti optimalna funkcionalna i oblikovna rješenja. Naposljetku, kako je i sam isticao, prava i kvalitetna arhitektura jest ona koja je istinita, dakle ona koja je funkcionalna i zadovoljava svoje korisnike, o čemu svjedoči najvažniji dio njegovih ostvarenja.” x